YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
14 päivänä joulukuuta 1995 *

Yhdistetyissä asioissa C-430/93 ja C-431/93,

jonka Hoge Raad der Nederlanden on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Jeroen van Schijndel

vastaan

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

ja

Johannes Nicolaas Cornelis van Veen

vastaan

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

ennakkoratkaisun toisaalta yhteisön oikeuden tulkinnasta sen osalta, onko kansallisella tuomioistuimella toimivalta tutkia viran puolesta kansallisen oikeuden säännöksen yhteensoveltuvuutta ETY:n perustamissopimuksen 3 artiklan f kohdan sekä 5, 85, 86 ja/tai 90 artiklan kanssa, ja toisaalta näiden määräysten tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja G. Hirsch, tuomarit G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida (esittelevä tuomari), P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: R. Grass ja johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— pääasian valittajat, edustajanaan asianajaja I. G. F. Cath, Haag,

— pääasian vastaaja, edustajinaan asianajajat P. A. Wackie Eysten, Haag, ja E. H. Pijnacker Hordijk, Amsterdam,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen neuvonantajan viransijainen J. G. Lammers,

— Saksan hallitus, asiamiehinään talousministeriön Ministerialrat E. Röder ja saman ministeriön Regierungsrat B. Kloke,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteeri C. Chavance ja tämän osaston apulaisosastopäällikkö C. de Salins,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departmentin J. D. Colahan ja barrister P. Duffy,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään apulaispääjohtaja M. C. Timmermans ja oikeudellisen yksikön virkamiehet B. J. Drijber ja B. Smulders,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan pääasian valittajien, edustajanaan asianajaja I. G. F. Cath, pääasian vastaajan, edustajinaan asianajajat P. A. Wackie Eysten ja E. H. Pijnacker Hordijk, Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön avustava oikeudellinen neuvonantaja J. W. de Zwaan, Saksan hallituksen, asiamiehenään talousministeriön Assessor G. Thiele, Kreikan hallituksen, asiamiehenään oikeudellisen neuvoston avustava oikeudellinen neuvonantaja V. Kontolaimos, Espanjan hallituksen, asiamiehinään yhteisön oikeuden ja toimielinten koordinointia hoitavan yksikön johtaja A. Navarro González ja ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston valtionasiamiehet R. Silva de Lapuerta ja G. Calvo Díaz, Ranskan hallituksen, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteerit C. Chavance ja Irlannin hallituksen, asiamiehenään J. O'Reilly, SC, ja barrister-at-law J. Payne, Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehinään J. D. Colahan ja P. Duffy, ja Euroopan yhteisöjen komission, asiamiehinään M. C. Timmermans ja B. J. Drijber, esittämät suulliset huomautukset 4.4.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.6.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hoge Raad der Nederlanden on 22.10.1993 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 28.10.1993, esittänyt ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti kuusi ennakkoratkaisukysymystä yhtäältä yhteisön oikeuden tulkinnasta sen osalta, onko kansallisella tuomioistuimella toimivalta tutkia viran puolesta kansallisen oikeuden säännöksen yhteensoveltuvuutta ETY:n perustamissopimuksen 3 artiklan f kohdan sekä 5, 85, 86 ja/tai 90 artiklan kanssa, ja toisaalta näiden määräysten tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty riita-asioissa (C-430/93) van Schijndel vastaan Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten ja (C-431/93) van Veen vastaan Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (fysioterapeuttien eläkekassa, jäljempänä eläkekassa).

3 Nämä kaksi asiaa on yhdistetty 2.12.1993 annetulla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion julistamista varten.

4 *Wet betreffende verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling*in (Alankomaiden laki pakollisesta kuulumisesta ammatilliseen eläkejärjestelmään, jäljempänä WVD) 2 pykälän 1 momentin mukaan sosiaaliministeriöllä on toimivalta yhden tai useamman tietyn toimialan työntekijöitä riittävästi edustavan järjestön pyynnöstä määrätä, että kaikkien tähän ammattikuntaan kuuluvien tai tällaisista henkilöistä

koostuvan yhden tai usean määrätyn ryhmän on kuuluttava tämän ammattikunnan perustamaan ammatilliseen eläkejärjestelmään. WVD:n 2 pykälän 4 momentin mukaan asianomaisten henkilöiden on noudatettava eläkekassan perustamiskirjan ja sääntöjen määräyksiä tai niiden nojalla annettuja heitä koskevia määräyksiä.

5 Fysioterapeutit perustivat eläkekassan vuonna 1978. Tämän kassan antaman eläkesäännön 2 kohdan 1 alakohdan mukaan siihen kuuluvat "fysioterapeutit, jotka harjoittavat Alankomaissa ammattitoimintaa tässä ominaisuudessa ja jotka eivät vielä ole saavuttaneet eläkeikää". Tietyt fysioterapeuttien ryhmät on jätetty eläkekassan ulkopuolelle. Tällaisia ovat erityisesti ne, jotka "työskentelevät yksinomaan työsopimussuhteessa, johon sovelletaan *Algemene Burgerlijke Pensioenwetissä* (yksityisiä eläkkeitä koskeva yleislaki) säädettyä järjestelmää tai muuta vähintään tämän eläkesäännön mukaista järjestelmää vastaavaa eläkevakuutusta, edellyttäen, että asianomaiset henkilöt ilmoittavat eläkekassalle kirjallisesti tätä koskevan toivomuksensa 25 kohdan 3 alakohdassa vahvistettuja asiaa koskevia hallinnollisia määräyksiä noudattaen" (2 kohdan 1 alakohdan a alakohta).

6 Sosiaaliministeriö määräsi WVD:n 2 pykälän 1 momentin nojalla 31.3.1978 tekemällään päätöksellä pakolliseksi Alankomaissa toimivien fysioterapeuttien kuulumisen eläkekassaan. Kuten eläkekassan antaman säännön, myös 31.3.1978 tehdyn päätöksen mukaan tämä velvollisuus ei koske sellaisia fysioterapeutteja, jotka "työskentelevät yksinomaan työsopimussuhteessa, johon sovelletaan *Algemene Burgerlijke Pensioenwet*issä säädettyä järjestelmää tai muuta vähintään edellä mainittua ammatillista eläkejärjestelmää vastaavaa eläkevakuutusta, edellyttäen, että asianomaiset henkilöt ilmoittavat eläkekassalle kirjallisesti tätä koskevan toivomuksensa edellä mainitussa eläkesäännössä vahvistettuja asiaa koskevia hallinnollisia määräyksiä noudattaen".

7 Eläkesäännön 2 kohdan 1 alakohdan a alakohdan mukaisten ja eläkekassan vahvistamien sääntöjen mukaan eläkekassaan kuuluminen on pakollista, jollei

eläkevakuutus, jonka työsopimussuhteessa toimiva fysioterapeutti on ottanut, kata "kaikkia kyseiseen ammattiin kuuluvia rajavastuuyhtiön palveluksessa olevia henkilöitä".

8 Edellä kuvailtujen sääntöjen ja määräysten perusteella kantajat, jotka harjoittavat fysioterapeutin ammattia Alankomaissa palkattuina työntekijöinä, ovat vaatineet vapautusta pakollisesta kuulumisesta fysioterapeuttien ammatilliseen eläkejärjestelmään. Eläkekassa hylkäsi heidän vaatimuksensa, koska eläkejärjestelmä, johon he olivat liittyneet tekemällä sopimuksen vakuutusyhtiö Delta Lloydin kanssa, ei soveltunut kaikkiin kyseisen työnantajan palveluksessa oleviin tähän ammattikuntaan kuuluviin henkilöihin (jäljempänä kollektiivisuusvaatimus). Tästä syystä se antoi näille kahdelle vapautusta hakeneelle määräyksen jatkaa pakollisen eläkejärjestelmän edellyttämiä vakuutusmaksuja. Van Veen riitautti tämän määräyksen Kantonrechter te Bredassa ja van Schijndel Kantonrechter te Tilburgissa sillä perusteella, että kollektiivisuusvaatimus ei perustunut eläkekassan eläkesääntöön eikä WVD:een.

9 Kantonrechter te Breda hylkäsi van Veenin vaatimukset, kun taas Kantonrechter te Tilburg hyväksyi van Schijndelin vaatimukset. Muutoksenhaun yhteydessä Rechtbank te Breda yhtyi eläkekassan omaksumaan näkemykseen ja hylkäsi van Veenin ja van Schijndelin vaatimukset.

10 Van Veen ja van Schijndel hakivat kassaatiomenettelyssä muutosta näistä päätöksistä ja väittivät ensimmäistä kertaa vasta tässä menettelyssä, että Rechtbank te Bredan olisi pitänyt tutkia "tarvittaessa viran puolesta", oliko riitautettu pakollinen kuuluminen eläkekassaan yhteensoveltuva yhteisön oikeuden ylemmäntasoisten oikeussääntöjen kanssa, eli erityisesti ETY:n perustamissopimuksen 3 artiklan f kohdan, 5 artiklan toisen kohdan, 85 ja 86 artiklan, 90 artiklan sekä 52—58 ja

59—66 artiklan kanssa. Valittajien mukaan kyseinen velvollisuus voi siis estää eläkekassoihin ja yksittäisiin ammatinharjoittajiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokkaan vaikutuksen, koska tämä velvollisuus pakottaisi tai kannustaisi tekemään yhteisön kilpailusääntöjen vastaisia sopimuksia. Eläkekassa ei myöskään pystyisi vastaamaan markkinoiden kysyntään, ainakaan vastaavien eläkevakuutusten kysyntään edullisemmilla ehdoilla.

11 Tältä osin Hoge Raad toteaa, että valittajat ovat valitusperusteensa tueksi vedonneet useisiin tosiseikkoihin ja olosuhteisiin, joita Rechtbank te Breda ei ollut vahvistanut ja joihin valittajat eivät olleet vedonneet alemmissa oikeusasteissa esittämiensä vaatimusten tueksi. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Alankomaiden oikeudessa kassaatioperusteen luonne on kuitenkin sellainen, että uusiin väitteisiin voidaan vedota ainoastaan, jos ne ovat puhtaasti oikeudellisia, eli jos ne eivät edellytä tosiseikkojen tutkimista. Lisäksi vaikka Alankomaiden siviiliprosessilain 48 pykälän mukaan tuomioistuimen on tarvittaessa viran puolesta tutkittava oikeudelliset perusteet, periaate tuomioistuimen passiivisuudesta sellaisissa asioissa, jotka koskevat asianosaisten sellaisia yksityisoikeudellisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joista osapuolet voivat vapaasti sopia, edellyttää, että täydentävät oikeudelliset perusteet eivät velvoita tuomioistuinta ylittämään asianosaisten määrittämän riita-asian rajoja eikä käyttämään perusteena muita kuin vaatimuksen perustana olevia tosiseikkoja ja olosuhteita.

12 Edellä esitetyn perusteella Hoge Raad on lykännyt asian ratkaisua ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko yksityisoikeudellisia asioita käsittelevän kansallisen tuomioistuimen sovellettava Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 3 artiklan f kohtaa sekä 5, 85, 86 ja/tai 90 artiklaa sellaisia yksityisoikeudellisia oikeuksia ja velvollisuuksia koskevissa oikeudenkäynneissä, joista asianosaiset voivat vapaasti sopia, vaikka asianosainen, jonka edun mukaista on soveltaa mainittuja määräyksiä, ei ole vedonnut niihin?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen on periaatteessa vastattava myönteisesti, soveltuuko tämä vastaus myös silloin, kun tuomioistuimen on näin tehdessään luovuttava sille kuuluvasta passiivisuudesta, koska sen pitäisi a) ylittää asianosaisten määrittämät asian rajat ja/tai b) nojautua muihin tosiseikkoihin ja olosuhteisiin kuin mihin se asianosainen, jonka edun mukaista on soveltaa näitä määräyksiä, vetoaa vaatimuksensa perusteeksi?

3) Jos toiseen kysymykseen on vastattava myönteisesti, voidaanko ensimmäisessä kysymyksessä mainittuihin perustamissopimuksen määräyksiin vedota ensimmäistä kertaa vasta ylimmässä kansallisessa oikeusasteessa, jos a) menettelyyn sovellettavan lainsäädännön mukaan uusia perusteita voidaan esittää ylimmässä oikeusasteessa ainoastaan, jos ne ovat puhtaasti oikeudellisia, eli ne eivät edellytä tosiseikkojen tutkimista ja ne pätevät kaikissa tilanteissa, ja jos b) kyseisiin määräyksiin vetoaminen edellyttää juuri tosiseikkojen tutkimista?

4) Ottaen huomioon edellä 3.1. A kohdan v alakohdassa selostetun *Wet betreffende verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling*in (WVD) tarkoituksen, onko perustamissopimuksen 85, 86 tai 90 artiklassa tarkoitettuna yrityksenä pidettävä sellaista ammatillista eläkekassaa, johon kaikkien kyseiseen ammattikuntaan kuuluvien henkilöiden tai heistä koostuvan yhden tai usean määrätyn ryhmän on WVD:n mukaan kuuluttava tästä laista johtuvine oikeusvaikutuksineen, jotka on lyhyesti selostettu edellä 3.1. A kohdassa?

5) Jos vastaus edelliseen kysymykseen on myönteinen, onko se, että kuuluminen fysioterapeuttien ammatilliseen eläkekassaan on edellä 3.1. B kohdassa tarkoitetulla tavalla määrätty pakolliseksi, sellainen jäsenvaltion toteuttama toimenpide, jolla estetään yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokas vaikutus, vai onko näin ainoastaan tietyissä tilanteissa, ja jos näin on, missä tilanteissa?

6) Jos edelliseen kysymykseen on vastattava kielteisesti, voiko velvollisuus kuulua ammatilliseen eläkejärjestelmään olla perustamissopimuksen 90 artiklan vastainen muiden seikkojen perusteella, ja jos näin on, mitkä nämä seikat ovat?"

Ensimmäinen kysymys

13 On todettava, että kansallisen tuomioistuimen mainitsemat kilpailusäännöt ovat pakottavia ja kansallisessa oikeusjärjestyksessä välittömästi sovellettavia oikeussääntöjä. Jos kansallisen oikeuden mukaan tuomioistuinten on viran puolesta tutkittava sellaiset pakottavaan kansalliseen oikeussääntöön perustuvat oikeudelliset perusteet, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet, tällainen velvollisuus koskee myös pakottaviin yhteisön oikeuden sääntöihin nojautuvia oikeudellisia perusteita (ks. erityisesti asia 33/76, Rewe, tuomio 16.12.1976, Kok. 1976, s. 1989, 5 kohta).

14 Näin on myös siinä tapauksessa, että kansallisessa oikeudessa annetaan tuomioistuimelle mahdollisuus viran puolesta soveltaa pakottavaa oikeussääntöä. Itse asiassa perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun yhteistyöperiaatteen mukaan kansallisten tuomioistuinten asiana on turvata yhteisön oikeuden säännösten ja määräysten välittömään oikeusvaikutukseen perustuva oikeussubjektien oikeussuoja (ks. erityisesti asia C-213/89, Factortame ym., tuomio 19.6.1990, Kok. 1990, s. I-2433, 19 kohta).

15 Tästä syystä ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että oikeudenkäynnissä, joka koskee sellaisia yksityisoikeudellisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joista asianosaiset voivat vapaasti sopia, kansallisen tuomioistuimen on sovellettava perustamissopimuksen 3 artiklan f kohtaa sekä 85, 86 ja 90 artiklaa, vaikka asianosainen, jonka edun mukaista niiden soveltaminen on, ei ole vedonnut niihin, jos kyseisessä kansallisessa oikeudessa sallitaan tällainen soveltaminen.

Toinen kysymys

16 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko tällainen velvollisuus myös siinä tapauksessa, että soveltaakseen viran puolesta edellä mainittuja yhteisön oikeuden määräyksiä tuomioistuimen olisi luovuttava sille kuuluvasta passiivisuudesta, koska sen pitäisi ylittää asianosaisten määrittämän riita-asian rajat ja/tai käyttää perusteena muita tosiseikkoja ja olosuhteita kuin ne, joihin asianosainen, jonka edun mukaista perustamissopimuksen määräysten soveltaminen on, on perustanut vaatimuksensa.

17 Tässä yhteydessä on muistettava, että koska asiasta ei ole yhteisön säännöksiä, kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on määriteltävä toimivaltaiset tuomioistuimet ja annettava menettelysäännöt sellaisia oikeussuojakeinoja varten, joilla pyritään turvaamaan yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat oikeussubjektien oikeudet. Nämä menettelysäännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltioiden sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia, eivätkä ne saa olla sellaisia, että yhteisön oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (ks. em. tuomio Rewe, 5 kohta; asia 45/76, Comet, tuomio 16.12.1976, Kok 1976. s. 2043, 12—16 kohta; asia 68/79, Just, tuomio 27.2.1980, Kok. 1980, s. 501, 25 kohta; asia 199/82, San Giorgio, tuomio 9.11.1983, Kok. 1983, s. 3595, 14 kohta; yhdistetyt asiat 331/85, 376/85 ja 378/85, Bianco ja Girard, tuomio 25.2.1988, Kok. 1988, s. 1099, 12 kohta; asia 104/86, komissio v. Italia, tuomio 24.3.1988, Kok. 1988, s. 1799, 7 kohta; yhdistetyt asiat 123/87 ja 330/87, Jeunehomme ja EGI, tuomio 14.7.1988, Kok. 1988, s. 4517, 17 kohta; asia C-96/91, komissio v. Espanja, tuomio 9.6.1992, Kok. 1992, s. I-3789, 12 kohta; ja yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., tuomio 19.11.1991, Kok. 1991, s. I-5357, 43 kohta).

18 On lisäksi muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo lausunut, että sellaista kansallisen oikeuden säännöstä, joka estää perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisen menettelyn käyttämisen, ei saa soveltaa (ks. asia 166/73, Rheinmühlen, tuomio 16.1.1974, Kok. 1974, s. 33, 2 ja 3 kohta).

19 Näiden periaatteiden soveltamiseksi sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö yhteisön oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän menettelysäännön merkityksen koko oikeudenkäynnin, sen kulun ja sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä. Tämän osalta on otettava tarvittaessa huomioon kansallisen oikeusjärjestyksen perustana olevat periaatteet, joita ovat esimerkiksi puolustuksen oikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate ja oikeudenkäyntimenettelyn moitteeton kulku.

20 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on todettava, että tuomioistuimen velvollisuus rajoittua riita-asian kohteeseen ja perustaa päätöksensä sille esitettyihin tosiseikkoihin rajoittaa sitä kansallisen oikeuden periaatetta, jonka mukaan tuomioistuimen on siviiliprosessissa tutkittava tai se voi viran puolesta tutkia oikeudellisia perusteita.

21 Tämä rajoitus perustuu periaatteeseen, jonka mukaan aloitteen tekeminen oikeudenkäynnissä on asianosaisten tehtävä, eikä tuomioistuin voi toimia viran puolesta kuin poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa yleinen etu edellyttää sen toimenpiteitä. Tämä periaate ilmentää suurimmassa osassa jäsenvaltioita noudatettuja käsityksiä valtion ja yksilön välisistä suhteista, ja sillä suojataan puolustuksen oikeuksia ja turvataan menettelyn moitteeton kulku erityisesti välttämällä uusien perusteiden harkintaan liittyvät viiveet.

22 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava, että yhteisön oikeus ei velvoita kansallista tuomioistuinta ottamaan viran puolesta huomioon yhteisön oikeussääntöjen rikkomista koskevaa perustetta, jos tuomioistuimen olisi tutkiakseen tällaisen perusteen luovuttava sille kuuluvasta passiivisesta asemasta, koska sen pitäisi ylittää asianosaisten rajaaman riita-asian kohde ja/tai nojautua muihin tosiseikkoihin ja olosuhteisiin kuin niihin, joihin asianosainen, jonka edun mukaista on soveltaa sanottuja oikeussääntöjä, on perustanut vaatimuksensa.

Muut kysymykset

23 Ottaen huomioon kahteen ensimmäiseen kysymykseen annetut vastaukset, kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata. Ei myöskään ole tarpeen vastata muihin kysymyksiin, jotka on esitetty ainoastaan sen tapauksen varalta, että olisi päätetty, että Hoge Raadin pitäisi tutkia pääasian asianosaisten esittämän perusteen kaltainen peruste.

Oikeudenkäyntikulut

24 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Saksan, Kreikan, Espanjan, Ranskan, Irlannin ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Hoge Raad der Nederlandenin 22.10.1993 esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Oikeudenkäynnissä, joka koskee sellaisia yksityisoikeudellisia oikeuksia ja velvollisuuksia, joista asianosaiset voivat vapaasti sopia, kansallisen tuomio-

istuimen on sovellettava perustamissopimuksen 3 artiklan f kohtaa sekä 85, 86 ja 90 artiklaa, vaikka asianosainen, jonka edun mukaista niiden soveltaminen on, ei ole vedonnut niihin, jos kyseisessä kansallisessa oikeudessa sallitaan tällainen soveltaminen.

2) Yhteisön oikeus ei velvoita kansallista tuomioistuinta ottamaan viran puolesta huomioon yhteisön oikeussääntöjen rikkomista koskevaa perustetta, jos tuomioistuimen olisi tutkiakseen tällaisen perusteen luovuttava sille kuuluvasta passiivisuudesta, koska sen pitäisi ylittää asianosaisten määrittämän riita-asian rajat ja/tai nojautua muihin tosiseikkoihin ja olosuhteisiin kuin niihin, joihin asianosainen, jonka edun mukaista on soveltaa sanottuja oikeussääntöjä, on perustanut vaatimuksensa.

Rodríguez Iglesias Kakouris Edward

Puissochet Hirsch Mancini Schockweiler

Moitinho de Almeida Kapteyn Gulmann

Murray Jann Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä joulukuuta 1995.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti